13 MAART 1941 32e JAARGANG No. 4

ORGAAN VAN HET

DE GIDS

CHRISTELIJK NATIONAAL VAKVERBOND IN NEDERLAND

VERSCHIJNT DONDERDAGS OM DE 14 DAGEN

ADRES VOOR REDACTIE EN ADMINISTRATIE: STADHOUDERSLAAN 43-45 UTRECHT TELEFOON 12443 GIRO 17982
VERANTWOORDELIJK REDACTEUR: F. P. FUYKSCHOT ABONNEMENTSPRIJS: F 2.— PER J. VOOR LEDEN: F 1.50 PER J.

TERUG NAAR HET WOORD

In het artikel „De eeuw van het individualisme" hebben wij een aanhaling gedaan uit „Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap" van mr. G. Groen van Prinsterer.

Dat deze reeds 100 jaar geleden de mislukking van het individualisme met al zijn voorgeschilderde heerlijke toekomstdroomen constateerde, bewijst dat deze ziener de verderfelijke beginselen van het individualisme onderkende. En van de vrijheid van meeningsuiting in die dagen, maakte hij gebruik om daaraan uiting te geven.

Het opheffen van de gilden en de corporatiën (d.i. de vereenigingen) betreurde hij — althans zocht hij naar een middel om die te doen herleven. Dat de vrije christelijke vakorganisatie ongeveer 50 jaar later werd opgericht op grond van dezelfde argumenten, kon Groen toen nog niet weten, maar was in den grond van de zaak een antwoord op zijn oproep.

De gang van zaken in maatschappij en staat heeft sedert dien wel zeer duidelijk de verderfelijkheid van het individualisme aangetoond.

Dat dit individualisme op sociaal-economisch terrein zooveel invloed heeft kunnen winnen is ten deele aan de economische en politieke ontwikkeling te wijten.

Na het Mercantilisme van de 17e eeuw, dat opkwam en bloeide in een tijd, waarin de staat de volstrekte leiding nam op elk gebied, ook op het gebied van het bedrijfsleven, en alles aan staatsbanden vastlegde, moest er een reactie komen, waarbij weer meer de vrijheid op den voorgrond trad. De Physiocratische school was reeds zulk een reactie. In plaats van staatsdwang en opoffering van den landbouw aan de zich ontwikkelende manufactuur (handwerk-industrie) voerde deze economische school het pleit voor vrijheid en terugkeer naar de natuur. Hierin werkte ook de geest der Fransche revolutie, dat is de geest, die *alle* banden van zich wierp, die de volstrekte vrijheid verkondigde en de banden van kerk, gezin en familie loswrikte. „Ni Dieu ni maître" (geen God en geen meester) werd de leuze. Naar invloedrijke schrijvers hebben geschreven, was de Physiocratische school een vleugel van het individualisme van de Fransche revolutie.

In dezelfde lijn ging de liberale school.

Uitgaande van de vrijheidsbeginselen der Fransche revolutie wilde zij het economisch leven hervormen op den grondslag van de vrijheid: vrijheid voor den werkgever, vrijheid voor den arbeider, vrije prijsvorming, vrij ruilverkeer. Langs dien weg was welvaart voor allen weggelegd.

Hier werkten dus ook beginselen.

Dat deze beginselen zulk een invloed wisten te verwerven, was ongetwijfeld daaraan te danken, dat schier alle weerstand van de zijde van kerk en christendom ontbrak. Men doorzag niet de verderfelijkheid van de beginselen der Fransche revolutie, die met God en Zijn Woord niet rekenden. Zeer duidelijk blijkt dit uit het feit, dat slechts één man in ons land, mr. Willem Bilderdijk, de denker en de dichter, het gevaar wèl doorzag en er met al de heftigheid en de felheid van zijn strijdersgeest tegen inging. Zijn strijd tegen de Aufklärung (de Verlichting), door de wijsgeeren van dien tijd gepredikt, bezorgde hem ook hoon en smaad.

Hoort hem tegen den revolutiegeest, tegen de leer der volkssouvereiniteit uitvaren:

„Lafaarts, die van vrijheid schreeuwen,
maar geboren voor het juk;
Van *verdragen*, maar vermoordend wie
voor hun geweld niet bukk'!
Van elk aangeboren rechten, maar
schoffeerende alle recht.
Wat is het recht des volks? Gerust te
mogen leven
In schuts van Vorst en Wet naar 't
voorschrift van Gods Woord,
Aan huis en standsberoep vereischte zorg
te geven,
In vlijt en vlijtgenot door geene macht
gestoord.
Niet van een woesten hoop van schreeuwers
af te hangen,
Geslingerd naar den wind van opgeworpen
waan,
Die d'eindloos zwaarder juk op hals en
schouders prangen,
Dan Vorsten-willekeur ooit noodzaakt' te
ondergaan.

Maar een man, die zoo den revolutiegeest doorzag als geen ander, behoorde tot de nachtschool. De vooraanstaanden in den lande, geleerden en predikanten, weigerden hem de hand te geven en gingen in gezelschap zoo vèr mogelijk van hem verwijderd zitten. Zelfs was er een blaadje in die dagen, dat het durfde bestaan Bilderdijk lager te stellen dan een hond; een hond kon men een trap geven, maar zulk een trap was Bilderdijk niet eens waard.

Fèl was de strijd in die dagen, ook nadat Bilderdijk van 1794—1804 in ballingschap heeft doorgebracht. Geen enkele medestander heeft hij, dan onder „de kleine luyden". Alleen voert hij den strijd.

Hij is de profeet, die het volk uit zijn dommel wakker schudt, omdat hij het groote gevaar onderkent.

In andere landen was het zeker niet beter dan in ons land. Men geloofde, dat de „nieuwe geest" vrijheid en welvaart zou brengen. In de kerken van ons land werd gedankt voor „het wonder Gods", dat de vorst het water van de Maas deed bevriezen, waardoor de Fransche troepen ons land konden binnentrekken.

Deze verblinding is zeker wel een der voornaamste oorzaken geweest, dat de beginselen der Fransche revolutie zulk een allesbeheerschenden invloed verwierven.

Op economisch terrein kwam daarbij, dat de opkomende machine-nijverheid tot massaproductie leidde. In de middeleeuwen was er de productie voor de stad en het daar omheen liggende platteland. Door tal van maatregelen en voorschriften werd voorkomen, dat ook het platteland het handwerk zou gaan beoefenen en daardoor het afzetgebied voor de stedelijke nijverheid zou inkrimpen. Geheel in de lijn van deze voorschriften lag het, dat in den nieuwen tijd (na de middeleeuwen) de Mercantilistische practijk gericht was op versteviging van de binnenlandsche nijverheid, met behoud en uitbreiding van de afzetgebieden.

Toen de liberale school opkwam, waren de afzetgebieden niet slechts binnen, maar ver buiten de landsgrenzen te vinden. Met name in de Indiën en Amerika was er door de koloniale politiek van Engeland, Nederland, Spanje en Portugal een groeiend afzetgebied ontstaan. De massa-productie van het machinale tijdperk had zulke afzetgebieden noodig. De vrijheidsleuze kwam het bedrijfsleven te stade. Alleen door in volstrekte vrij-

heid de productie te kunnen uitzetten, door in volstrekte vrijheid goedkoope arbeidskrachten en kapitalen tot zich te kunnen trekken en door den vrijen handel de afzetgebieden te veroveren, scheen het mogelijk ongekende winsten te behalen. De welvaart, in vrijheid gekweekt, scheen onmetelijk. Ieder zou daarin kunnen deelen. De kapitalist zou zijn kapitaal dáár inzetten, waar het geringste risico en de hoogste opbrengst zeker scheen. De arbeider, door eigenbelang gedreven, zou zijn arbeidskracht zoo duur mogelijk verkoopen. Een gouden tijdperk kondigde zich aan, mits de vrijheid en de losmaking van alle staatsbanden de grondslag was.

Wij kennen thans de uitkomst van dit streven. En wij weten ook, hoe het kwam, dat een mislukking niet kon uitblijven.

De vrijheid, die zich losmaakt van de banden, die Gods Woord aanlegt, voert tot bandeloosheid en anarchie. De historie heeft deze opvatting bevestigd. In het midden en in de tweede helft der vorige eeuw is deze anarchie in het maatschappelijk leven onmiskenbaar. Waar nog een betrekkelijke welvaart heerschte onder de bevolkingen van Europa, daar was dit alleen mogelijk door de weerhoudende genade Gods, die velen nog bond aan de zedewet Gods. Meer algemeene welvaart, bestrijding van misstanden in het bedrijfsleven, ontstond eerst, toen de overheid aan de anarchie een einde maakte door zich weer met het sociaal-economisch leven in te laten.

Vrijheid immers is slechts mogelijk als individu en gemeenschap zich aan hoogere normen van gerechtigheid en zedelijkheid gebonden weten. Absolute vrijheid kan alleen bestaan in een zondelooze gemeenschap, waar God alles is en in allen, dat is in de volmaakte rechtsstaat, die niet van deze aarde is. Daarom gelooven wij, dat God de overheid heeft ingesteld als Zijn dienaresse tot straf van dengene, die kwaad doet en tot lof van hem, die het goede doet. Of met andere woorden, waar het leven van land en volk, van individu en gemeenschap, niet beantwoordt aan de eischen der Goddelijke zedewet, daar is de overheid gegeven, om de onderdanen tot deze wet terug te voeren.

Daarmede is aan de overheid een positieve taak gegeven. Echter niet zoo, dat de vrijheid van 't volk wordt opgeheven om plaats te maken voor overheersching door den staat, maar zóó, dat de vrijheid van allen wordt gewaarborgd door een overheid, die degenen straft en op het goede spoor brengt, die de vrijheid misbruiken.

Deze taak heeft de overheid van ons land verstaan, toen zij begon met de sociale wetgeving. Zij had ook kunnen beginnen met opheffing van de bedrijfsvrijheid, met vaststelling van alle arbeidsvoorwaarden van staatswege en dergelijke ingrijpende maatregelen. Of liever, zij kon daarmede *niet* beginnen, omdat dit in dien tijd de chaos zou hebben gebracht.

Zij begon met de misbruiken te bestrijden, namelijk met de Kinderwetten, met het inperken van den arbeidsduur, dus daar waar het ergst tegen de Goddelijke zedewet werd gezondigd.

Wij schrijven nu niet over de vraag, of het tempo van de sociale wetgeving en van het overheidsingrijpen in het bedrijfsleven snel genoeg is geweest, maar het beginsel, dat hieraan ten grondslag lag was goed, namelijk dat de overheid met inachtneming van de grootst-mogelijke vrijheid voor allen, de vrijheid aan banden legt, waar deze voor anderen onvrijheid en onderdrukking beteekende.

Het behoorde tot het tijdperk, waarin de sociale wetgeving en de vakvereeniging opkwam, dat men nog in het individualisme van de liberale school, in de vrijheid van handel en verkeer, in vrije prijsvorming geloofde als middel tot het verkrijgen van welvaart. Het zou in dien tijd onmogelijk zijn geweest het corporatisme in te voeren, dat zich grondt op de gemeenschapsgedachte en dat organische bindingen nastreeft. Zeker, er waren sommigen, reeds in de tweede helft der vorige eeuw, die voor een organische ontwikkeling het pleit voerden. Wij noemden reeds Groen van Prinsterer, die aanvankelijk terugkeer tot de corporatiën, zij het in anderen vorm dan die van de middeleeuwen, bepleitte.

Dr. Kuyper kon iets verder gaan toen hij, reeds in 1891, het begrip van een corporatieve ordening samenvatte in het woord van zijn tijd „het socialisme", waaronder naar hij verklaarde te begrijpen was, niet de sociaaldemocratie, maar de ware gemeenschap, die opkomt uit de liefde tot God en den naaste.

Ook anderen hebben in later tijd blijk gegeven, dat zij het individualisme principieel verwierpen en dat zij niet slechts correcties daarop, maar een omvorming van de maatschappelijke organisatie beoogden, op den grondslag van organisatie-vorming.

Tot die „anderen" behoorden ook de vakorganisaties. De sociaaldemocratische vakbeweging zwenkte naar het andere uiterste, namelijk naar opheffing van den privaten eigendom en staats-socialisme, waardoor de staat een allesbeheerschende positie zou verwerven.

De roomsch-katholieke en christelijke vakbeweging richtten echter hun actie op herstel van de natuurlijke bindingen in bedrijfs- en beroepsleven, waarbij wel de staat een taak zou toegewezen krijgen, maar een secundaire taak — de primaire taak op sociaaleconomisch terrein moet naar christelijk-sociale opvatting aan de uit het maatschappelijk leven opkomende organen toevallen. Dat is gezond corporatisme. De neutrale vakbeweging alleen stelde zich geen partij en koos daardoor practisch voor het individualisme, voor zoover zij althans niet, nu eens naar deze, dan weer naar gene zijde overhelde.

Niet het minst onder den invloed van de tot steeds meer klaarheid komende denkbeelden in christelijk-socialen kring ging ten slotte de overheid in ons land in de richting van een gezond corporatisme. Wij groeiden, zooals wij reeds in ons vorige artikel schreven, die richting uit.

De algemeene oorzaken daarvan samenvattende, kunnen we dus zeggen, dat ten eerste de economische ontwikkeling drong tot het loslaten van het liberale individualistische systeem, ten tweede dat in ons land reeds vroeg werd teruggegrepen op de organische opbouw uit de middeleeuwen, zij het met inachtneming van de eischen van den modernen tijd. Mede dank zij het ontwakend christelijk-sociaal besef in ons land, in beginsel door Bilderdijk en zijn discipel Groen van Prinsterer, later meer uitgewerkt en concreter door mannen als Kuyper, De Visser, Talma en door mannen uit den r.k. kring uitgedragen, mocht ons land, meer en beter dan elders, het individualisme onderkennen en een gezond gemeenschapsbesef aankweeken.

„Terug naar het Woord", was het leidend beginsel in den strijd tegen het individualisme der Fransche revolutie en moet ook voor nu en in de toekomst in den strijd tegen elk „ongoddelijk ijdel roepen" worden aangeheven.

Mits wij ook den moed hebben onszelf tot dat Woord terug te roepen in dagelijksche bekeering en gehoorzaamheid.

DE HERVORMERS EN DE ZONDAG

De viering en heiliging van den Zondag was in de middeleeuwen zeer op den achtergrond gedrongen, niettegenstaande talrijke wetten werden ingesteld om den Zondag in eere te houden.

Ondanks de zoo duidelijke opvattingen der apostelen en van de eerste christengemeente omtrent den Zondag, was toch meer de gedachte doorgedrongen, dat de Zondag de plaats moest innemen van den Joodschen sabbat.

Daaraan is het zeker voor een voornaam deel toe te schrijven, dat in het Frankische Rijk (pl.m. 800) niet minder dan 25 Zondagswetten zijn uitgevaardigd, waarin vrij nauwkeurig werd omschreven, wat op den Zondag niet en wat wèl geoorloofd was. Met straffen werd zelfs bedreigd wie deze Zondagswetten overtrad. Toch schijnt tegen deze Joodsche opvatting van den Zondag ook wel bezwaar te zijn gemaakt.

En de groote roomsch-katholieke geleerde, Thomas Aquinas, die nu nog als de grootste roomsche moralist (= iemand die de zedewetten verklaart en toelicht) wordt geëerd, maakte de onderscheiding tusschen slaafschen arbeid en anderen arbeid. Slaafsche arbeid mocht niet worden verricht, andere arbeid wel. Ook thans is deze onderscheiding in r.k. kring maatgevend. Men strijdt dan b.v. over de vraag of arbeid van een winkelier slaafsche arbeid is of niet. Dat hiermede toch weer de Joodsche sabbatsopvatting op den voorgrond treedt, behoeft geen betoog.

Naast den Zondag had men in de Middeleeuwen nog een groot aantal feest- en heiligendagen. In 1346 werden behalve de Zondagen, niet minder dan 94 vrije dagen gegeven. Dit waren feestdagen, waarop de arbeid stillag, maar die veelal in vroolijkheid, om niet te spreken van brooddronkenheid, werden doorgebracht, zoodat daaraan later weer paal en perk werd gesteld. Dat er tusschen den Zondag en deze feestdagen door het volk geen of althans heel weinig onderscheid werd gevoeld, valt te verstaan.

Het is dan ook geen wonder, dat de Hervormers, optredend in naam van het Evangelie, tegen de in de kerk en de levenspractijken ingeslopen dwalingen, er toe kwamen opnieuw de beteekenis van den Zondag op den voorgrond te stellen.

Toch deden zij dit geenszins met een beroep op den Joodschen sabbat. Integendeel. De Augsburgsche belijdenis zegt zeer positief: „Want die het daarvoor houden, dat de instelling van den Zondag in plaats van den sabbat (op gezag der kerk) als noodzakelijk

ingevoerd zij, die dwalen zeer, want de heilige Schrift heeft den sabbat afgedaan."

En de Heidelbergsche Catechismus antwoordt op de vraag: „Wat gebiedt God in het vierde gebod?": „Eerstelijk, dat de kerkedienst of het predikambt en de scholen onderhouden worden, en dat ik, inzonderheid op den sabbat, dat is op den rustdag, tot de gemeente Gods naarstiglijk kome om Gods Woord te hooren, de sacramenten te gebruiken, God, den Heere, openlijk aan te roepen en den armen christelijke handreiking te doen, ten andere, dat ik al de dagen mijns levens van mijn booze werken viere, den Heere door Zijn Geest in mij werken late, en alzoo den eeuwigen sabbat in dit leven aanvange."

Ook de Helvetische belijdenis van 1566 spreekt in dezen geest, namelijk zegt niet wat mag en wat niet mag op den Zondag, wijst niet heen naar den Joodschen sabbat, maar treedt geheel in de lijn van de apostelen, die den Zondag zagen als een gave van God om den in den arbeid opgaanden of zelfs schier ondergaanden mensch, daarboven uit te heffen, door een dag te stellen, waarop zeer in 't bijzonder de kerk des Heeren kan worden bijeenvergaderd en met hart en ziel opgeheven tot haar Heer.

De Zondag, aldus de Hervormers, wijst heen naar de eeuwige sabbatsrust, die hier beneden, zij het in onvolkomenheid, reeds aanvangt voor den geloovige, en die de geloovige dagelijks, maar inzonderheid op den rustdag, mag smaken.

Waarom namen de Hervormers dit standpunt in?

In de eerste plaats op denzelfden grond als de apostelen. Verzetten dezen zich tegen den Joodschen zuurdeesem, genen tegen den roomschen zuurdeesem.

Terwijl de Joden door punctueele handhaving van de wetten, die op den sabbat betrekking hadden, meenden gerechtvaardigd te worden, zuiverden de apostelen en met hen de christengemeenten uit de eerste eeuwen dezen zuurdeesem uit door den Zondag niet als wetsvervulling, maar als uit dankbaarheid voor de verlossing in Jezus Christus, te onderhouden en te vieren.

En terwijl de roomsch-katholieken allengs door gebod op gebod, met dwingende toepassing van overheidswege, den Zondag als een wettische instelling waren gaan zien en waren gaan onderhouden, traden de Hervormers op met het betoog, dat de Zondag geen Goddelijke, maar een menschelijke, een kerkelijke instelling is. Nòch Luther nòch Calvijn waren van meening, dat de rustdag een Goddelijk gebod was.

Calvijn ging hierin zelfs zoover, dat hij in zijn „Institutie" schrijft: „Evenwel leg ik op het getal van zeven niet zulk een gewicht, dat ik de Kerk zou binden aan het onderhouden daarvan." Luther, die wel oog had voor het natuurgebod van één rustdag in 7 dagen, schreef in zijn grooten Catechismus: „Daarom gaat dit gebod zoo oppervlakkig beschouwd ons christenen niets aan, daar het een geheel uiterlijk ding is, en gelijk andere instellingen van het Oude Testament, aan een bepaalde wijze, persoon, tijd of plaats is gebonden; wat nu door Christus alles vrij gelaten wordt."

Dit standpunt moet vermoedelijk verklaard worden als reactie tegen de ingeslopen wettische opvatting van den Zondag.

In de tweede plaats was het klaarblijkelijk de bedoeling van de Hervormers, te waarschuwen tegen de steeds meer optredende onderschatting van den beroepsarbeid. Het toegenomen aantal vrije dagen, voornamelijk de heiligendagen, leidden tot losbandigheid en dronkenschap. Arbeid werd allengs een zaak, die men op den koop toenam. Bedelarij, (denk aan de bedelmonniken) leven in armoede zonder te werken, kwam in den reuk van heiligheid te staan. Het ging niet om een volk, dat door den arbeid werd neergedrukt en als 't ware hijgde naar den rustdag. Dan zouden de Hervormers allicht voor de sociale beteekenis van den zevenden dag als rustdag meer oog hebben gekregen. Maar het ging om een volk, dat van het eene feest in het andere viel, dat ontaardde door onthouding van den arbeid. En daártegen ging nu het protest van de Hervormers. Zij zagen zeer terecht den arbeid als een zegen, daarentegen de vele rust- en feestdagen als een kwaad.

Luther stelde dan ook voor, alle feestdagen af te schaffen en alleen den Zondag te behouden.

„Want als we dien misbruiken door zuipen, spel en lediggang en allerlei zonde, dan vertoornen wij God op de heilige dagen meer dan op de andere....."

Zoo moeten wij het standpunt van de Hervormers dus zien in de lijst van hun tijd.

Dankbaar mogen we intusschen zijn, dat hun onmiskenbare opvatting was, dat de Zondag, zij mogen dien dag dan niet als een Goddelijke instelling hebben gezien, als middel om het predikambt te onderhouden, om naar de gemeente Gods „naarstiglijk" te komen, moest worden behouden.

Hadden zij onzen modernen tijd gekend, waarin de gemeente door harden, dagelijkschen arbeid, in eigen onderhoud moet voorzien en deswege op de andere dagen van gemeentelijk leven, van stichting „in het midden der gemeente", geen sprake meer kan zijn, zij zouden ongetwijfeld gedreven zijn tot nadere beschouwing van de beteekenis van den Zondag, ook als Goddelijke instelling.

Gelijk blijkt uit het boekje van den Lutherschen theoloog Nathusius „Christendom en Maatschappijleer", en ook door Smeenk in „Christelijk-Sociale beginselen" nader is uiteengezet, drong de diepere opvatting van het sabbatsgebod langzamerhand verder door. Het is hier niet de plaats, om den strijd van de theologen der 17e en 18e eeuw ten aanzien van den Zondag nader te bespreken. Men vindt daarover het een en ander in de reeds genoemde werken.

Alleen wijzen we nog op de uit Engeland afkomstige Puriteinsche opvatting van den Zondag, die de Joodsche sabbatsopvatting bedenkelijk dicht naderde. Predikanten, met name in Zeeland, waren van deze puriteinsche opvatting de verdedigers. Men vindt haar met name in Zeeland, onder de Oud-Gereformeerden of de z.g. „Kerstenianen" terug. Men vindt deze opvatting ook duidelijk weergegeven in den grooten Catechismus van Westminster (1648) waar we lezen: „De sabbat of dag des Heeren moet geheiligd worden doordien men den geheelen dag in heilige rust *zich onthoudt* (wij cursiveeren) niet alleen van die werken, die anders verboden zijn, maar ook van die bezigheden en ontspanningen, die op andere dagen geoorloofd zijn; en wel op zulk een wijze, dat men dezen geheelen tijd (voor zoover de noodzakelijkheid of de barmhartigheid dit niet beletten) bestede in godvruchtige oefeningen, hetzij in het openbaar, hetzij privatelijk."

Hier wordt vooral *de onthouding* op den Zondag op den voorgrond geplaatst en daarmede een gedachte ingevoerd, die tot Joodsche werkheiligheid heeft geleid.

In Engeland heeft intusschen de doorwerking van deze Puriteinsche opvattingen tot de gelukkige practijk geleid, dat misschien nergens zoozeer als dáár de Zondag een dag van absolute rust is geworden, die weldadig aandoet bij de openbare ontheiliging en het openbare misbruik van den Zondag op het Europeesche vasteland. Maar of dit ook be-

Een lofzang in stilheid.

Bij de jubilea van den Ned. Bond van Chr. Fabrieks- en Transportarbeiders, Chr. Bond van Houtbewerkers, Ned. Centralen Bond van Chr. Arbeiders in de Bedrijven van Voedings- en Genotmiddelen en Chr. Textielarb.bond „Unitas".

O blijk van Gods treffende goedheid [en zegen:
Gij viervoudig, rijk jubilé!
Weerklinke nú 't lovende lied [allerwegen,
En rijze de dankbare bêe.

Hoe? Danken en loven....? Doorpriemt [niet een felle,
Een knagende pijn onze ziel?
Wie neemt nú zijn harp van de [treurende wilgen,
Na 't geen in 't voorbije geviel....?

't Is Gòd, die door voorspoed en [tegenhêen leidde,
't Is Gòd, die tot hier heeft gebracht,
En die ons als christ'lijk-sociale [beweging
Zijn licht schonk, voortdurende [kracht.

't Is Gòd, die tot heden de geest'lijke [basis,
Waar 't christ'lijke bondswerk op [staat,
Ons onverzwakt liet en die óók in de [toekomst
Weer sterkt, die op Hèm zich verlaat.

Door Gòd is dit dankbaar, viervoudig [gedenken,
Hij kroonde 't voortdurende pleit
Van jaren, gevoerd voor tienduizenden [werkers.
Moet Hèm dan ons lied niet gewijd?

Zoo rijze uw lofzang in stilheid ten [hemel,
En leg, wàt dan wendt ook of keert,
Voorts, blind voor de toekomst, uw lot [maar in handen
Van Hem, die 't alles regeert.

(Nadruk verboden.) JAN WILNA.

teekent, dat de diepere, geestelijke beteekenis van den Zondag, dat de waarachtige Zondagsheiliging, in Engeland daarom ook beter wordt verstaan dan op het vasteland is toch wel aan twijfel onderhevig.

Er is een uitwendige Zondagsrust in het publieke leven mogelijk, die den christen de gelegenheid biedt, dien dag te heiligen. Maar deze Zondagsrust is dan niet anders dan een uiterlijk middel. Zonder de waarachtige Zondagsheiliging heeft deze Zondagsrust alleen sociale waarde, geen godsdienstige beteekenis.

G. EKKEL, 25 JAAR GESALARIEERD BESTUURDER

Op 15 Maart a.s. zal het 25 jaar geleden zijn, dat vriend G. Ekkel als gesalarieerd bestuurder in dienst trad van onzen Textielarbeidersbond.

Wij lazen in het verslag van „Unitas" over het jaar 1916 omtrent deze benoeming: „Door de vergadering van het Centraal Bestuur van „Unitas", gehouden 12 Februari 1916 te Almelo, werd als gesalarieerd bestuurder benoemd vr. G. Ekkel van Nijverdal, die deze benoeming aanvaardde en nu sedert 15 Maart jl. als secretaris-penningmeester van „Unitas" opgetreden is."

Van 15 Maart 1916 tot 15 Maart 1941 is Ekkel derhalve in gesalarieerden dienst geweest van „Unitas".

Eerst van 1916 tot 1921 als secretaris-penningmeester, daarna — na Vervelds pensionneering — als voorzitter dezer organisatie. Daarnaast was hem, eerst in samenwerking met Verveld, en na diens heengaan, alleen, het redacteurschap van *Het Textielarbeidersblad* opgedragen.

In het algemeen bestuur van ons verbond vertegenwoordigt hij van af de instelling van dit college zijn organisatie. Ekkel heeft dus in de christelijke vakbeweging een eervollen staat van dienst. In het hierboven genoemde verslag wordt na het memoreeren van de benoeming van Ekkel tot bestuurder de wensch uitgesproken: „Wij hopen, dat het blijken moge, dat „Unitas" een goede keuze deed en dat de arbeid van vriend Ekkel „Unitas" in alle opzichten ten goede moge komen."

Nu, 25 jaar later, gelooven wij te mogen zeggen, dat deze wensch in vervulling is gegaan.

Het is gebleken, dat de keuze goed is geweest en dat deze „Unitas" ten goede is gekomen. De eenvoudige textielarbeider bleek capaciteiten te hebben, die hem voor leider van een belangrijke organisatie geschikt maakten. Als voorzitter heeft Ekkel het vertrouwen van zijn leden, zij waardeeren hem om zijns werks en zijns persoons wil en zijn invloed op de werkgevers is wellicht grooter dan hij zelf weet. Gemakkelijk was de periode, die Ekkel nu werkzaam is geweest, niet. Er liggen in dit tijdsbestek van een kwart eeuw diverse bewogen momenten: botsingen met de Twentsche werkgevers en botsingen met de socialistische organisatie.

„Unitas" heeft het meermalen zeer moeilijk gehad en onze textielarbeiders stonden veelal vooraan in de vuurlinie van den strijd voor de beleving der christelijke beginselen op sociaal terrein.

Maar te midden van de hoog opstuwende golven stond Ekkel als stuurman rustig op het schip, zijn kracht puttend uit zijn christelijk geloof. Op dat punt was er nimmer wankeling te bespeuren.

Op dezen dag van dankbaar gedenken, willen wij „Unitas" van harte gelukwenschen met het bezit van zulk een voorzitter en vriend Ekkel danken voor wat hij voor zijn organisatie en voor heel de christelijke vakbeweging heeft willen en kunnen doen.

Het verheugt ons, dat vriend Ekkel zoo gelukkig herstelde van de krankheid, die hem een vorig jaar vele weken aan zijn werk onttrok. Moge God hem nog een aantal jaren van rustig voortwerken schenken en zij het hem gegeven, de gunstige ontwikkeling van „Unitas" en van heel de christelijke vakbeweging in de komende jaren te mogen zien.

STAPELKAMP.

DRIE JUBILEA

De zakagenda van „Draagt Elkanders Lasten" vermeldt voor de week van 31 Maart —5 April niet minder dan een viertal jubilea, nl. op 1 April een jubileum van den Nederlandschen Bond van Christelijke Fabrieks- en Transportarbeiders en den Nederlandschen Bond van Christelijke Houtbewerkers-Meubelmakers; op 2 April een jubileum van der Nederlandschen Centralen Bond van Christelijke Arbeiders in de Bedrijven van Voedings- en Genotmiddelen; op 4 April een jubileum van den Nederlandschen Christelijken Textielarbeidersbond „Unitas".

Het vermelden dezer jubilea zonder meer werkt verwarrend.

„Unitas" herdenkt op 4 April zijn 45-jarig bestaan. Maar ik geloof niet, dat iemand in den bond er aan denkt, dien dag als een jubileumsdag te beschouwen. Het 40-jarig bestaan is indertijd als jubileum gevierd. Maar men kan toch niet elke vijf jaar gaan jubileeren.

Met de drie andere „jubilea" staat het nog weer gansch anders.

Slaan wij de lijst der „belangrijke feiten voor de christelijke arbeiders- en vakbeweging", vermeld op de pagina's 25—30 der zakagenda, na, dan vinden wij daar vermeld:

1 April 1916: oprichting Nederlandsche Bond van Christelijke Fabrieks-, Haven- en Transportarbeiders. (Later is „Haven" uit den naam weggenomen.) Deze bond is tot stand gekomen na herhaald fusie-proces van reeds bestaande organisaties. De Christelijke Zeeliedenbond, opgericht 13 April 1908, fusioneerde 29 December 1919, scheidde zich later weer af, doch heeft 1 Mei 1929 opnieuw een fusie aangegaan.

1 April 1916. De Nederlandsche Christelijke Bond van Houtbewerkers, Meubelmakers, Behangers en Aanverwante Vakgenooten wordt na fusie van een aantal bestaande organisaties gevormd.

2 April 1916. Oprichting Nederlandsche Centrale Bond van Christelijke Arbeiders (sters) in de Bedrijven van Voedings- en Genotmiddelen (waarin zich oplosten: Christelijke Bond van Bakkersgezellen, opgericht 18 Juli 1906; Nederlandsche Bond van Christelijk-Protestantsche Werklieden in Kunstmatig Bereide Dranken, opgericht 1908; Nederlandsche Christelijke Slagersgezellenbond, opgericht 1 December 1912.)

Deze drie bonden herdenken dus op 1, resp. 2 April a.s. hun 25-jarig bestaan.

Toch is dit voor geen dezer bonden — de vermelde data wijzen het wel uit — een eigenlijk jubileum.

De bondsorganen dezer bonden zijn alle dan ook ouder dan 25 jaar. *Toenadering* van den Fabrieks- en Transportarbeidersbond vermeldt „26e jaargang", hoewel het eerste nummer van *Toenadering* gedateerd is 3 Februari 1906. Toen was *Toenadering* het orgaan van de Bootwerkersvereeniging „Toenadering", die mede behoort tot de organisaties, die het vakverbond hebben opgericht. Op 11 November 1913 werd opgericht de Ned. Bond van Christelijke Fabrieksarbeiders, die enkele jaren later als zijn orgaan uitgaf *De Christelijke Fabrieksarbeider*. Deze naam werd bij de fusie met de Transportarbeiders gewijzigd in *Toenadering*, dat daardoor nu in zijn 26sten jaargang is.

Het Bondsorgaan van den Bond van Houtbewerkers-Meubelmakers is thans in zijn 29sten jaargang, terwijl *De Bazuin*, vroeger geheeten *De Bakkersbazuin*, reeds in zijn 35sten jaargang is. Een eenigszins eigenaardige positie voor organisaties, die thans hun 25-jarig bestaan herdenken!

In de hiervoor, uit onze zakagenda overgenomen weergave van de gefusioneerde organisaties, zijn onvoldoende bijzonderheden vermeld over den Houtbewerkers-Meubelmakersbond. Daarom deelen wij daarover nog het volgende mede: De Nederlandsche Christelijke Houtbewerkersbond werd opgericht 18 December 1912. Deze bond werd gevormd door de op 15 Juli 1912 gestichte Christelijke Houtbewerkers- en -Verwerkersvereeniging „Recht en Plicht" te Leerdam, de Vereeniging van Christelijke Houtbewerkers te Zaandam en de Christelijke Kuipersgezellenvereeniging te Scheveningen. Deze op 18 December gevormde Houtbewerkersbond fusioneerde op 1 April 1916 met den Nederlandschen Bond van Christelijke Meubelmakers, Behangers, Stoffeerders en Aanverwante Vakgenooten. Laatstgenoemde organisatie bestond reeds sinds lang. Zoo was A. v. d. Heyden, de voorzitter van dezen bond en ook van den op 1 April 1916 gefusionneerden bond, reeds als voorzitter van de Christelijke Meubelmaakersvereeniging te Rotterdam, waaruit deze bond was ontstaan, aanwezig op de conferentie van 27 November 1908 in Den Haag gehouden, waar vóór de oprichting van het Vakverbond onder leiding van Ds. Hogerzeil, over grondslag, doel, samenstelling en inrichting der vakorganisatie werd gerefereerd en gediscussieerd.

Al vieren deze drie bonden dan op 1 resp. 2 April een jubileum, een eigenlijke oprichtingsdatum is dit niet.

Toch is het goed, dat in de zakagenda aan het feit van deze fusionneeringen wordt herinnerd. Hoe klein was nog onze kracht 25

jaren geleden. Hoe noodig was het tot concentratie der verspreide krachten en centralisatie der vakbonden te komen, opdat onze vakorganisaties over meer invloed te beschikken zouden krijgen. Hoeveel tegenstand moest niet overwonnen worden, in eigen kring, voor de concentratie kon worden doorgezet. Hoe vaak werd het ons niet als een fout aangemerkt fabrieksarbeiders en havenarbeiders, en later visschers en zeelieden in één bond te hebben georganiseerd. Die critiek is nu verstomd. Kruithof, die de drijvende kracht bij deze concentratie is geweest, heeft gelijk gekregen. Deze samentrekking van krachten is de ontwikkeling onzer vakbeweging ten goede gekomen.

Daarom vieren wij met dankbaarheid op 1 en 2 April 1941 het „jubileum" dezer drie bonden.

Moge het hen onder Gods zegen nog lange jaren welgaan.

40 JAAR LID

Op 28 Februari jl. was het 40 jaar geleden, dat onze verbondssecretaris, vriend H. Amelink, als lid tot een christelijke vakvereeniging toetrad. Op dien dag werd in de plaats zijner inwoning een afdeeling van „Unitas" opgericht en Amelink behoorde tot de oprichters.

Er zal hier en daar wellicht nog wel iemand gevonden worden, die 40 jaar lid van de christelijke vakbeweging is, maar zulke personen kunnen toch gerangschikt worden onder „de witte raven" in zeldzaamheid. En geen hunner heeft een staat van dienst achter zich als Amelink, terwijl hij ook thans nog met beide beenen in het werk van de christelijke vakbeweging staat.

Toen Amelink verleden jaar 25 jaar in bezoldigden dienst onzer beweging was, is dit feit in breeden kring herdacht. Wij gaan dit nu natuurlijk niet herhalen.

Alleen willen we met een enkel woord aan het bijzondere feit van een 40-jarig lidmaatschap herinneren, vriend Amelink met dit jubileum gelukwenschen en dankbaar de zegeningen en weldaden Gods gedenken, die het zoo heeft geleid, dat deze man 40 jaar geleden werd aangegord om zich met heel zijn verstand en hart en wil aan de christelijke vakbeweging te geven.

Deze arbeid is tot op den huidigen dag gezegend.

VERPLICHTE DIENSTEN

De Rijkscommissaris heeft de volgende verordening uitgevaardigd:

Afdeeling I.

Verplichting tot het verrichten van diensten.

Artikel 1. (1) Bewoners van het bezette Nederlandsche gebied kunnen door het gewestelijk arbeidsbureau (hierna „arbeidsbureau" te noemen), worden verplicht voor een bepaalden tijd op een hun aangewezen plaats binnen het bezette Nederlandsche gebied diensten te verrichten.

(2) Hiertoe kan door het arbeidsbureau aan particuliere en openbare bedrijven en besturen worden opgedragen arbeidskrachten af te staan.

Artikel 2. (1) Worden degenen, die in loondienst werk verrichten aangewezen voor het verrichten van diensten, dan worden zij voor den duur, dat zij diensten verrichten, beschouwd als waren zij met verlof. Tijdens den duur van dit verlof behben zij geen aanspraak op loon en andere inkomsten, voortspruitende uit hun tot nu toe bestaande dienstbetrekking. Overigens worden zij wat betreft den tijd, dat zij ingevolge deze verordening diensten verrichten, beschouwd als verrichten zij hun werk in hun tot nu toe bestaande betrekking.

(2) Ten aanzien van de dienstbetrekking van dengene, die aangewezen is voor het verrichten van diensten, zijn de arbeidsvoorwaarden, welke voor het nieuwe werkbedrijf gelden, van kracht.

(3) De dienstbetrekking mag slechts met toestemming van het arbeidsbureau worden ontbonden.

Afdeeling II.

Beperking ten aanzien van het veranderen van betrekking.

Artikel 3. (1) De Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken kan ook buiten de gevallen, bedoeld in het derde lid van artikel 2, het ontbinden eener dienstbetrekking van de toestemming van het arbeidsbureau afhankelijk maken.

(2) Tevens kan hij bepalen, dat de aanstelling en de tewerkstelling van werknemers de toestemming van het arbeidsbureau behoeft.

Afdeeling III.

Straf- en slotbepalingen.

Artikel 4. (1) Hij, die in strijd handelt met de bepalingen van deze verordening of van de ter uitvoering van deze verordening gegeven voorschriften, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden, in ernstige gevallen met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar.

(2) Het feit, bedoeld in lid 1, wordt beschouwd als een misdrijf.

Artikel 5. De ter uitvoering dezer verordening noodige voorschriften worden door den Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken uitgevaardigd.

Artikel 6. Deze verordening treedt in werking op den dag harer afkondiging.

's-Gravenhage, 28 Febr. 1941.

De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied:

SEYSS-INQUART.

In de eerste afdeeling van deze verordening worden regels gegeven in zake het verrichten van diensten. Het arbeidsbureau (de arbeidsbeurs) kan iemand opdragen in een andere onderneming, waar uit een oogpunt van algemeen belang werkkrachten noodig zijn, arbeid te gaan verrichten. De werknemer moet daaraan gevolg geven. De werkgever moet den werknemer, die voor zulk een arbeid wordt aangewezen, tijdelijk verlof daartoe geven, zonder behoud van loon. Voor dezen werknemer gaan dan de arbeidsvoorwaarden gelden, die in de nieuwe onderneming of voor den nieuw te verrichten arbeid van kracht zijn.

De werkgever mag zijn werknemer, die diensten moet verrichten, echter niet ontslaan buiten toestemming van het arbeidsbureau (de arbeidsbeurs), zoodat in het algemeen de werknemer weer mag terugkeeren tot zijn vroegeren patroon, als hij de geëischte diensten heeft verricht.

De tweede afdeeling van deze verordening sluit zich bij de eerste afdeeling ten nauwste aan. Hier wordt nl. de aanstelling van een werknemer en het ontslag van een werknemer afhankelijk gesteld van de toestemming van het arbeidsbureau. Een dergelijke verordening bestaat ook in Duitschland en komt neer op de afschaffing van de zoogenaamde „Freizügigkeit", dat is de vrijheid voor den arbeider om daar te gaan werken, waar hij de beste arbeidsvoorwaarden kan bedingen en de vrijheid van den werkgever om den arbeider in dienst te nemen, dien hij wil.

Klaarblijkelijk is dit een onderdeel van de, wat men noemt, geleide economie, die het prijspeil beheerscht, de verdeeling der arbeidskrachten regelt en het loonpeil bepaalt.

Deze verordening is voor het bedrijfsleven, voor werkgever en arbeider beiden, van diepingrijpenden aard.

De derde afdeeling bedreigt met strafmaatregelen ieder, die deze verordening overtreedt. Deze artikelen zijn ook zonder toelichting duidelijk genoeg.

CHRISTELIJKE VAKORGANISATIE NAAR HET N.V.V.

Onder dit hoofd lazen wij dezer dagen in de dagbladpers het volgende bericht:

„Naar de persdienst van 't N.V.V. meldt, heeft het bestuur van de „Christelijk Nationale Vereeniging van werklieden in het Landbouw-, Tuinbouw-, Zuivel- en Veenbedrijf" aan den commissaris van het Ned. Verbond van Vakvereenigingen bericht, dat de vereeniging zich aansluit bij het N.V.V.

De toetreding van deze organisatie, die ruim 1800 leden telt, beteekent het eerste symptoom van het ook in protestantsch-christelijke kringen ontwakende besef, dat de eenheid der Nederlandsche werkers thans meer noodig is dan ooit. Het bewijst tevens, dat de door commissaris Woudenberg doorgevoerde wijzigingen in het N.V.V. — waardoor alle politieke invloeden zijn uitgeschakeld, en tegelijk voor niemand meer godsdienstige bezwaren kunnen bestaan tegen toetreding — in breeden kring erkenning en waardeering hebben gevonden."

Deze „vakorganisatie" was in de wandeling bekend als de „Menaldumer kas" en heeft met het Christelijk Nationaal Vakverbond nooit in eenige relatie gestaan.

Het tweede deel van dit persbericht doet vermoeden, dat de samensteller daarvan niet op de hoogte is. Zijn conclusie berust dientengevolge op een onjuist uitgangspunt.

UIT DE GESCHIEDENIS DER ECONOMIE

Het Mercantilisme.

Wanneer wij nu tot de „georganiseerde economie" komen, dan is allereerst aan de orde, de Mercantilistische school.

Deze Mercantilistische school biedt nog geen afgerond systeem; noch practisch, noch wetenschappelijk. Niettemin kunnen we toch hier reeds spreken van een „school".

Wanneer we de vraag stellen: wat was het Mercantilisme?, dan constateeren we, dat die vraag op verschillende wijze is beantwoord.

De bekende econoom Adam Smith heeft gepoogd de gedachte ingang te doen vinden, dat het Mercantilisme alleen maar ten doel had, zooveel mogelijk goud in de schatkist op te stapelen. Het land dat over de grootste voorraad edel metaal beschikte, zou het meest welvarend zijn. Voorts is de gedachte wel gewekt, dat het Mercantilisme een incarnatie zou zijn van de legende van den Griekschen Koning Midas, die maar één wensch had, nl. dat alles wat hij zou aanraken in goud werd veranderd.

Deze gedachten zijn niet geheel juist.

Het Mercantilisme streefde naar een gunstige handelsbalans; een alleszins lofwaardig streven. Maar het was in dat streven zeer eenzijdig. Prof. Diepenhorst geeft over het wezen dezer strooming de navolgende samenvatting: „Een in den nieuwen tijd opgekomen en tot in de 18e eeuw heerschend stelsel van practisch staatsbeleid, dat gedragen wordt door de gedachte dat iedere staat als economische en politieke eenheid de roeping heeft, eigen macht tegenover vreemde staten te versterken en dat die roeping met name moet worden vervuld door van staatswege de economische verhoudingen te regelen en de stoffelijke welvaart te bevorderen."

Wanneer we nu de historie van dit stelsel nagaan dan komen we tot de ontdekking, dat zoowel in Frankrijk als in Engeland, de leiders van dit stelsel aan hetzelfde euvel mank gaan, nl. de verwaarloozing van den landbouw en de eenzijdige verheffing van handel en industrie.

In Frankrijk begint dit stelsel zich af te teekenen onder Hendrik IV. Door allerlei burgertwisten in eigen land was er van handel en industrie in Frankrijk niets terecht gekomen. In dien desolaten toestand heeft Hendrik IV verandering gebracht. Dat ging maar niet ineens. Hij had b.v. een scherpe gedachtenwisseling met zijn minister Sully. Deze minister was van meening, dat Frankrijk door de natuur was voorbeschikt een landbouwend volk te zijn en te blijven. De koning echter wilde, dat Frankrijk ook op het gebied van handel en industrie een goede plaats op de wereldmarkt innam.

De latere minister Colbert ging verder. Deze vestigde allerlei staatsmonopolistische bedrijven en bevorderde het industriewezen. Zijn streven droeg zoo sterk het Mercantilistisch karakter, dat men het ook wel: Colbertisme noemt.

In Engeland was de Mercantilistische politiek eenzijdig gericht op ontwikkeling en bescherming van de scheepvaart, alsmede op de wol- en metaalindustrie. Vooral in Engeland werden dwaze maatregelen uitgevaardigd. Zoo was men verplicht om op Woensdag visch te eten. Een wollen hoofddeksel mocht alleen gedragen worden wanneer dit in Engeland vervaardigd was.

De goederen, die noodwendig geïmporteerd moesten worden, mochten niet anders dan op Engelsche schepen, uitsluitend bemand met Engelschen, worden ingevoerd. (Akte van Navigatie 1651.)

Daardoor kreeg onze Hollandsche koophandel een geduchten slag.

W. Cunningham vertelt in zijn: „Geschiedenis van Engeland's handel en nijverheid", dat de staatslieden de scheepvaart en de nijverheid wenschten te ontwikkelen. Onder hun politiek vermeerderde de handelsvloot „so as to rule the waves" en werd Engeland de werkplaats voor de wereld. De grondslagen van zijn voorrang in handel en nijverheid werden gelegd door die mannen, die zich met bewustheid er toe zetten deze twee zijden van het nationale leven te ontwikkelen.

De Mercantilistische handelspolitiek is in Nederland lang zoo sterk niet geweest. De Republiek der Vereenigde Nederlanden werd eigenlijk geregeerd door de groote handelssteden. Met een tweetal voorbeelden willen we deze handelspolitiek illustreeren.

De Leidsche lakenwevers vroegen in 1648 om een verbod van uitvoer van wol en van invoer van vreemde lakens. Uit Amsterdam kwam toen een protest, dat hierop neerkwam, dat de handel voor onze gewesten van veel meer belang was dan de nijverheid en dat deze het uitstekend zonder bescherming zou kunnen stellen als zij de loonen maar niet opjoeg.

Dan bestaat er nog het verhaal van den graaf d'Estrades, betreffende den Amsterdamschen koopman, die ten tijde van Frederik Hendrik ter verantwoording werd geroepen wegens het feit, dat hij ammunitie aan den vijand geleverd had. De koopman dacht er niet aan zich te verontschuldigen, maar verdedigde zich met de bewering, dat hij honderd kooplieden kon noemen die hetzelfde deden als hij, „dat de koophandel niet moest worden belemmerd en dat hij, zoo men, om winst te doen, door de hel moest varen, het verbranden zijner zeilen in de waagschaal stellen zou".

Op die verdediging, zoo voegt d'Estrades aan zijn verhaal toe, werd de koopman onschuldig geoordeeld en ontslagen.

Uit deze twee voorbeelden blijkt het karakter van Hollands handelspolitiek uit die dagen wel duidelijk. W. A. J. D.

Lectuur:

Hoofdstukken uit de geschiedenis der Staathuishoudkunde, prof. Treub.

Geschiedenis van Engelands Nijverheid, W. Cunningham.

Vaderlandsche historie, dl. XI, Wagenaar.

PERS EN POLEMIEK

De ontwikkeling van de industrialisatie in Rusland.

Onder dezen titel treffen we in het maandschrift *Economie* van Februari 1941 een belangwekkend artikel aan van de hand van dr. T. Huitema. Van de economische ontwikkeling van Rusland is bij ons nog weinig bekend. Daarom nemen we bedoeld artikel voor het grootste gedeelte hier over, met weglating van de cijferreeksen en statistieken, die daarin voorkomen.

„Sedert het optreden van de Sovjets heeft de structuur van Rusland zich belangrijk gewijzigd. De industrialisatie werd met kracht ter hand genomen en van een uitgesproken landbouwland is Rusland thans in het stadium van een gemengd landbouw- en industrieland aangekomen.

Het doel, dat men zich bij deze industrialisatie voor oogen stelde, was het bereiken van een toestand van volledige onafhankelijkheid van het buitenland. Overwegingen van militairen aard hebben daarbij zeer zeker een belangrijke rol gespeeld. Ook de principieele opvattingen omtrent de beteekenis van de industrie voor den opbouw van het socialisme leiden tot industrialisatie. Volgens Russische opvattingen immers hangt de economische ontwikkeling van een land nauw samen met de productiviteit van den arbeid. En industrialisatie is in feite niet anders dan een middel om het prestatievermogen van de menschelijke arbeidskracht met behulp van de moderne techniek tot een zoo groot mogelijke hoogte op te voeren. De bekende Stachanow-beweging is een uiting van dit streven naar vergrooting der arbeidsproductiviteit.

De voorwaarden voor de ontwikkeling van een industrie waren en zijn in Rusland ruimschoots aanwezig. Met een aandeel van 13 pct. neemt Rusland thans de derde plaats in de wereldijzerproductie in. Wat steenkolen betreft, die voor de ontwikkeling van een zware industrie onmisbaar zijn, staat Rusland er bijzonder gunstig voor, daar niet minder dan 1/3 van de wereldsteenkoolvoorraden zich op Russisch gebied bevinden. In de productie van steenkool neemt Rusland thans de vierde plaats in. De ontginning van de koper-, lood-, zink-, chroomerts-, mangaan-, goud- en platina-voorraden breidt zich voortdurend uit. Speciaal de productie van aluminium is toegenomen; in 1913 werden de grondstoffen voor dit metaal in Rusland nog in het geheel niet ontgonnen, terwijl het land thans de derde plaats in de wereldproductie van aluminium inneemt. Ook de productie van zeldzame metalen, zooals nikkel, antimoon, vanadium, wolfraam en molybdeen is gestegen. Wat mangaan betreft neemt Rusland een zeer bijzondere plaats in. Van dit erts, dat een onontbeerlijk hulpmiddel is voor de staalproductie, bezit Rusland meer dan de helft van den wereldvoorraad, produceert ongeveer 60 pct. der huidige wereldproductie en levert aan landen over de geheele wereld. Ook van de wereldpetroleumvoorraden bezit Rusland meer dan de helft, terwijl het wat de productie betreft op de tweede plaats staat.

Tijdens het Tzaristisch regiem werden deze minerale rijkdommen slechts in zeer geringen omvang benut. Na de revolutie hebben echter de Sovjets de ontginning met kracht ter hand genomen, hoewel het tot 1928 duurde eer het industrieele apparaat, dat door de revolutie veel had geleden, weer het peil van vóór den wereldoorlog had bereikt.

Het Nieuw Economisch Plan (N.E.P.), dat in 1923 begonnen werd, plaatste een

groot electrificatieproject in het middelpunt der belangstelling. Ook thans vormt de electrificatie, waarvoor veel waterkracht beschikbaar is, nog een belangrijk onderdeel van het derde vijfjarenplan. Naast deze electrificatie vormen verder steenkool, ertsen, petroleum en de machinebouw de punten, waaromheen zich de industrieele opbouw van het land groepeert.

Na 1928 werd de industrieele opbouw meer systematisch ter hand genomen in den vorm van vijfjarenplannen, waarvan het eerste liep van 1928—1932, het tweede van 1933—1937, terwijl het derde vijfjarenplan de periode 1938—1942 omvat.

Art. 11 van de Russische grondwet luidt: „Het economische leven van de Sovjet-Unie wordt bepaald en geleid door het staatsplan voor de volkshuishouding, in het belang van een vergrooting der nationale rijkdommen en van een versterking van de onafhankelijkheid der U.S.S.R. en van de landsverdediging."[1])

In verband met deze doelstelling gold het aanvankelijk vooral een zware industrie te stichten, met name een bewapeningsindustrie, welke Rusland vóór den wereldoorlog niet bezat. Deze nadruk, die op de zware industrie werd gelegd, ging evenwel dikwijls ten koste van andere industrietakken, in het bijzonder van de consumptiegoederenindustrie.

De werkzaamheden concentreerden zich derhalve vooral op de productie van grondstoffen, uitbreiding van de mijnbouw- en petroleumindustrie, schepping van een metallurgische industrie en hoogovenbedrijf en den opbouw van een machine-industrie. Een geheele serie van nieuwe takken van nijverheid is daarbij ontstaan, o.m. een nikkel- en zinkindustrie, een aluminium- en zeldzamemetalen-industrie, een kali-, fosfaat- en stikstof-industrie. Tevens werden industrieën van synthetische producten en een stapelvezelindustrie opgericht.

Verschillende van de nieuw opgerichten bedrijven ontwikkelden zich tot ware „reuzenbedrijven", zoo b.v. de hoogovenbedrijven in de Oekraïne, de Oeral en West-Siberië, de machinefabrieken in Kramatorsk, de autobedrijven in Gorki en Moskou, de tractorenfabrieken in Stalingrad en Charkow en de chemische fabrieken in Stalinogorsk. Later erkende men de vele nadeelen van deze „gigantomanie", zoodat momenteel een streven voor het oprichten van kleinere en middelgroote bedrijven valt waar te nemen.

Wat de mijnbouw betreft, benadert Rusland thans, na de Vereenigde Staten, het doel van de volledige voorziening in eigen behoeften het sterkst. Succesvol was de ontwikkeling, vooral bij steenkool, ijzer, lood, zink, nikkel, aluminium, kalizout en fosfaat. Minder bevredigend waren de resultaten bij tin, wolfraam, molybdeen en zwavel.

Volgens het derde vijfjarenplan moet in 1942 de waarde der industrieele productie gestegen zijn tot 184 milliard Roebel, tegen 95.5 milliard Roebel in 1937, zijnde een stijging met 92 pct. De voortbrenging der productiemiddelen moet met 152 pct. toenemen en die van gebruiksartikelen met 47 pct. vergeleken met 1937.

[1]) We vinden dus reeds hier als doelstelling van de nationale economie vermeld het in dienst staan van en in de eerste plaats gericht zijn op de militaire paraatheid van het land, een streven, dat ons — als typische uiting van dezen tijd — maar al te bekend voorkomt.

In 1942 moet de industrie 400.000 auto's, 75 milliard kilowattuur, 230 millioen ton steenkool, 54 millioen ton petroleum, 22 millioen ton ruw ijzer, 27.5 millioen ton staal en 21 millioen ton walsijzer produceeren. De chemische productie moet een waarde verkrijgen van 13.4 milliard Roebel.

Ondanks de sterke stijging staat de industrieele productie per hoofd van de bevolking nog sterk ten achter bij die der groote industriestaten als de Vereenigde Staten, Duitschland en Engeland.

Behalve uit eigen kracht, door een versterkte opleiding van ingenieurs en ander technisch personeel, is de industrieele productie voor een groot deel ook zoo sterk kunnen worden opgevoerd door buitenlandsche ingenieurs en technici, de levering van gecompliceerde machines, ja zelfs den invoer van complete fabrieksinstallaties.

De snelle opbouw van een dergelijk omvangrijk industrie-apparaat ging echter niet zonder ernstige moeilijkheden gepaard. Een der gevolgen van het snelle tempo was een gebrek aan goed onderlegd technisch personeel en een te geringe scholing der arbeiders. Dit veroorzaakte soms een soort roofbouw op de machines, terwijl het uitvalpercentage zeer hoog was.

Het gebrek aan goede krachten komt misschien ook tot uiting in de onophoudelijke wisseling in de leiding der Volkscommissariaten.

Ten einde aan deze moeilijkheden het hoofd te bieden, is men in October 1940 overgegaan tot instelling van arbeidsreserves voor de industrie. Er is besloten jaarlijks 800.000 tot één millioen arbeiders ter beschikking te stellen als staatsarbeidsreserve en tegelijkertijd de jeugd in de steden en op het land op kosten van den staat een vooropleiding in ambachtsscholen te geven voor industrieele beroepen.

De staatsarbeidsreserves staan direct ter beschikking van den Raad van Volkscommissarissen en kunnen door een Volkscommissaris en de ondernemingen niet zonder goedkeuring der regeering te werk worden gesteld.

Alle scholieren, die de ambachtsscholen, de vakscholen en de spoorwegscholen hebben doorloopen, worden als gemobiliseerd beschouwd en zullen gedwongen zijn 4 jaar te werken in staatsbedrijven tegen loonen, welke door de ondernemingen worden betaald volgens de algemeene voorwaarden.

Een ander bezwaar is, dat men vooral in kwantiteiten heeft gedacht, waardoor de kwaliteit der producten nogal eens in verdrukking kwam.

Ook ontbrak het vaak aan de noodige harmonie bij den opbouw der verschillende industrieën, met het gevolg, dat vaak het eene bedrijf lamgelegd werd, omdat het bedrijf, dat de noodige grondstoffen of halfproducten moest leveren, nog in een veel achtelijker stadium verkeerde. Deze disproportionaliteit, altijd reeds een kenmerk van 't economisch leven in Rusland, heeft de ontwikkeling vaak ernstig belemmerd. Het voor een harmonischen opbouw zoo onmisbare rhytme in het economische leven ontbreekt ten eenenmale in Rusland.

Een zwak punt in de organisatie vormt verder de gebrekkige ontwikkeling van het verkeerswezen, zoowel wat betreft spoorwegen, waterwegen als gewone wegen. Op het gebied der motoriseering staat Rusland op de op 3 na laatste plaats in Europa. Daar door den voortdurenden groei der industrie steeds meer vervoersgelegenheid vereischt werd, werd het bestaande verkeersapparaat dus zwaar overbelast. In het derde vijfjarenplan heeft men daarom aanmerkelijk grootere investeeringen voorgenomen voor de fabricage van locomotieven, wagons, automobielen, bouw van nieuwe spoorlijnen en kanaliseering. Ook het reeds vermelde streven naar regionale autarkie moet de moeilijkheden helpen oplossen.

Het feit, dat steenkool en ijzererts op zoo enormen afstand van elkaar verwijderd worden aangetroffen (de afstand van het Oeralijzererts tot de steenkolen in het Altaigebergte bedraagt 2000 km), heeft dit verkeersprobleem nog geaccentueerd.

Een ander zwak punt vormt de voor Rusland nog immer belangrijke landbouw, die bijna 60 % der bevolking omvat. Tijdens het tweede vijfjarenplan werd de collectiveering van den landbouw voltooid, en practisch alle privé-bezit opgelost in groote collectieve landerijen, colchosen geheeten. Hierdoor werd echter iedere boer als het ware tot arbeider gemaakt, terwijl het streven van een boer juist gericht is op het bezit van een eigen stuk grond. Bovendien had dit een vermindering van den veestapel ten gevolge, daar het juist bij de veeteelt om een zelfstandig kweeken en fokken gaat. Ook de overdreven mechaniseering oefende een nadeeligen invloed op den veestapel uit. Tevens was er gebrek aan voldoende meststoffen.

De organisatie der industrie is gebaseerd op staatsbezit en staatscontrôle. Deze organisatie schijnt nogal bureaucratisch te zijn en log te functionneeren.

De leiding der organisatie berust bij den Raad van Volkscommissarissen. De bovenste organen worden gevormd door de volkscommissariaten. In het kader van een toenemende centralisatie en specialisatie is het aantal volkscommissariaten voortdurend toegenomen, terwijl nog geregeld wijzigingen plaats vinden. Volgens den stand van begin 1940 waren er meer dan 30 volkscommissariaten met een economisch karakter, waaronder 22 industrieele commissariaten.

De volkscommissariaten zijn in drie groepen te splitsen. In de eerste plaats die der centrale regeering, welke eenigszins overeenkomen met onze ministeries. Hun bevoegdheden strekken zich over het geheele gebied der Sovjet-Unie uit, terwijl bij hen 't zwaartepunt der organisatie ligt, daar zij de belangrijkste bedrijfstakken, met name die voor de landsverdediging, omvatten.

Tot deze groep behooren de volkscommissariaten voor de voedselvoorziening, het verkeer, den buitenlandschen handel, en de industrieele commissariaten voor de wapen-, munitie- en vliegtuigindustrie, de scheepsbouwindustrie, ijzerindustrie, bont-metalenindustrie, chemische industrie, petroleumindustrie, steenkolenmijnbouw, electriciteitsindustrie, cellulose- en papierindustrie, den algemeenen machinebouw, den middelzwaren en den zwaren machinebouw.

De tweede groep wordt gevormd door de volkscommissariaten der bondsrepublieken. Hiertoe behooren de volkscommissariaten voor de financiën, handel, landbouw, graanbouw en veeteelt, staatslanderijen, en de industrieele commissariaten voor de bouw-

stoffenindustrie, hout-, textiel-, lichte industrie, levensmiddelen-, vleesch-, melk- en vischindustrie, alsmede een industrieel planningscommissariaat.

De laatste groep wordt gevormd door de volkscommissariaten van de zelfstandige republieken, welke geen centraal orgaan bij de bondsregeering in Moskou hebben. Hun werkkring is beperkt tot de locale industrie.

De Raad van Volkscommissarissen wordt bijgestaan door een Economischen Raad, wiens werkzaamheden in April 1940 belangrijk werden gereorganiseerd.

Op dien datum werden nl. zes economische comité's gevormd, ten einde de verlangde coördinatie van de verschillende bedrijfstakken te verzekeren en verbetering te brengen in de voorbereiding en uitvoering van de verschillende economische plannen.

De volgende comité's werden gevormd: een comité voor de metallurgische en chemische industrieën, voor den machinebouw, voor de defensie-industrieën, voor brandstoffen en electriciteit, voor algemeene verbruiksartikelen en voor den landbouw en landbouwvoorraden.

Deze economische comité's zijn belast met de onmiddellijke leiding van het werk der onderscheiden volkscommissariaten. Zij worden gepresideerd door de vice-voorzitters van den Raad van Volkscommissarissen, welke op hun beurt gezamenlijk den Economischen Raad vormen, staande onder den Raad van Volkscommissarissen.

Wij vinden dus hier weer een uiting van de toenemende centralisatie en coördinatie van het economisch bewind.

In September 1940 werd een „Volkscommissariaat voor de Staatscontrôle" gevormd, waarin alle bestaande contrôle-instituten, die ontoereikend bleken te zijn, werden opgelost. Het nieuwe volkscommissariaat oefent contrôle uit op productie, consumptie, gebruik van staatsmiddelen en de uitvoering der verordeningen en voorschriften, terwijl het vooral tot taak heeft de verspilling, die in een enorm gebied als Rusland groote afmetingen had aangenomen, met kracht tegen te gaan.

Om deze veelomvattende taak te kunnen uitvoeren, werd het volkscommissariaat uitgerust met volmachten, waardoor 't bevoegd is de leiding van alle organisaties, coöperaties en ondernemingen te controleeren en bindende voorschriften voor het geheele economische leven uit te vaardigen.

Summa summarum komt men tot de conclusie, dat in Rusland nog een ontzaglijke industrieele capaciteit verborgen ligt. Reeds is veel bereikt, doch veel meer kan nog bereikt worden. Mocht eenmaal de ontwikkeling op hetzelfde peil komen als in de andere industrielanden, dan zal Rusland op industrieel gebied ongetwijfeld een doorslaggevende factor worden in de wereldeconomie.

Officieel

DE EXTRA-WINTERUITKEERING.

Onder verwijzing naar het afschrift van onzen brief aan den waarn. Secretaris-Generaal van Sociale Zaken, opgenomen in ons vorig nummer, waarin werd verzocht de extra-winteruitkeering ook uit te strekken tot de arbeiders bij de werkverruiming, nemen wij hier op het antwoord, dat wij ter zake ontvingen:

„In antwoord op Uw hiernevens vermeld schrijven bericht ik U dat, zooals in mijn circulaire van 1 Februari 1941, no. 2-1129, afd. S, is uiteengezet, de extra-winteruitkeering alleen aan de gesteunde werkloozen wordt gegeven.

In verband met hetgeen U is medegedeeld bij mijn missive van afd. W, 22 Februari 1941, doss. 140-01, no. 72 N, afd. W en gelet op het feit, dat de bij de werkverruiming geplaatste arbeiders in den regel hoogere inkomsten dan de gesteunden genieten, kan ik niet goedkeuren, dat deze extra-winteruitkeering ook aan de tewerkgestelden wordt toegekend.

De waarnemend Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken.
(w.g.) VERWEY."

WAT MEN DIENT TE WETEN

XIII.

1. Op 10 Januari jl. verzocht ons verbond aan den wnd. Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken aan de met verlof in Nederland zijnde arbeiders, die in Duitschland werken, uitkeering krachtens de werkloosheidsverzekering of de steunregeling te verstrekken.

Dit verzoek is afgewezen.

2. In zake de distributie van levensmiddelen heeft het Centraal Distributiekantoor beslist, dat de arbeiders, die *in werkkampen van den Rijksdienst der Werkverruiming* geplaatst zijn, in aanmerking komen voor extra-rantsoenen brood, boter of vet en vleesch, op basis van de regeling, die geldt voor personen, die zeer zwaar lichamelijk werk verrichten.

3. Arbeiders, die in Duitschland werken, hebben, voor zoover zij gehuurd zijn, recht op verlof na 6 maanden; de ongehuwden mogen na 12 maanden met verlof. Zij ontvangen gedurende hun verlof geen loon.

Buiten en behalve dit verlof bestaat er in de verschillende ondernemingen of bedrijven regelingen, krachtens welke vacantie (wel te onderscheiden van het eerstgenoemde verlof), wordt gegeven. Deze vacantie wordt gegeven met behoud van loon. Ze is voor de verschillende bedrijven verschillend. Men informeere ter plaatse bij den z.g. vertrouwensman of den bedrijfsvertegenwoordiger van het Duitsche arbeidsfront hoe het staat met de „echte" vacantie. Ook de patroon kan daarover wel inlichten. Men vrage eventueel een afschrift van de bestaande C.A.O. (Tarifvertrag).

4. Bij geoorloofd verzuim van arbeiders, die bij werkverruimingswerken arbeid verrichten, mag in de volgende gevallen een vergoeding worden toegekend en wel als volgt:

Overlijden.

Bij verzuim wegens overlijden van de echtgenoote, van bloed- en aanverwanten in de rechte lijn (voor zoover het betreft ouders, grootouders, kinderen, kleinkinderen en schoonouders) of van bloed- en aanverwanten in den tweeden graad der zijlinie (broeders en zusters, zwagers en schoonzusters) kan aan een te werk gestelde een dag verzuim toegestaan worden.

Indien in een zeer bijzonder geval, b.v. bij grooten afstand, verzuim van een tweeden dag te billijken is, kan ook dit toegestaan worden. De vergoeding wegens loonderving mag worden berekend naar den grondslag van het basisuurloon en het aantal verzuimuren.

Bevalling.

Bij bevalling van de echtgenoote van den te werk gestelde kan een dag verzuim toegestaan worden, met toekenning van een vergoeding, gebaseerd op het basisuurloon en het aantal verzuimuren.

Geboorte.

Bij verzuim wegens aangifte van de geboorte van een kind kan aan een te werk gestelde een vergoeding worden gegeven berekend naar het basisuurloon en het aantal uren, dat het gemeentebestuur redelijkerwijze noodig acht, om aan een wettelijke verplichting te kunnen voldoen.

Huwelijk.

Bij huwelijk van een dochter of een zoon kan aan een bij de werkverruiming te werk gestelde een dag vrij gegeven worden, indien hij tijdig daarom verzoekt. Over dezen dag mag eveneens een vergoeding uitgekeerd worden, berekend naar het basisuurloon en het aantal verzuimuren.

Boekbespreking

Besluit op de Omzetbelasting 1940. Toegelicht voor de practijk door G. Zwart. Uitgevers-Mij. v.h. Kemink & Zoon N.V., Utrecht.

In de omzetbelasting is per 1 Januari 1941 een belangrijke wijziging aangebracht. Of eigenlijk een serie wijzigingen. Dit boekje geeft een toelichting op den inhoud van dit besluit.

De prijs is *f* 0.95.

VOOR EN VAN ONZE BESTURENBONDEN

Almelo.

Onze studieclub vergaderde voor de derde maal in dit seizoen.

De heer F. P. Fuykschot, secretaris van het Chr. Nat. Vakverbond, hield een referaat over „Oude en nieuwe opvattingen in zake economischen opbouw".

Na een korte inleiding behandelde spreker uitvoerig de opvatting der klassieke of liberale school, waarna hij, eveneens in den breede, het standpunt der z.g. „nieuwe economie" uiteenzette.

Daarbij werden o.a. de koopkrachttheorie, de autarkie en het kapitaalverkeer ter sprake gebracht.

Na uitvoerige bespreking werd de vergadering op de gebruikelijke wijze gesloten. G. JANSEN, *secr.*

INHOUD: Terug naar het woord. — De Hervormers en de Zondag. — Een lofzang in stilheid. — G. Ekkel, 25 jaar gesalariëerd bestuurder. — Drie jubilea. — 40 jaar lid. — Verplichte diensten. — Christelijke vakorganisatie naar het N.V.V. — Uit de geschiedenis der economie. — Pers en polemiek. — Wat men dient te weten. (XIII.) — Officieel: De extra-winteruitkeering. — Boekbespreking: Besluit op de omzetbelasting 1940. — Voor en van onze besturenbonden: Almelo.